No. 38 — Donderdag 17 September 1908 — 8ste Jaargang

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

Abonnementsprijs per jaar:	
Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:	
Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ 0.12½
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Ten behoeve van de ondersteuning der noodlijdenden in de Nederlandsche Kolonie Curaçao kwamen op 14 Sept. 1908 reeds in:

I. van *A. S. R.* te 's Hage *f*2.50.
II. van *D. v. B.* te Delft *f*10.—

De onder het beheer van den penningmeester van het Hoofdbestuur berustende som van *f*25 van den heer F. Lafontaine te Doetinchem. is, op verzoek van dezen, overgemaakt voor de helft aan de Witte Kruis Kolonie van den heer *Van Emmerik* te Salatiga en voor de andere helft aan *Mejuffrouw Jansz* te Pangoensen.

Volgens ontvangen bericht van de afdeeling Rotterdam is de West-Indische jongeling A. M. Punselie. waarvan sprake is in het Koloniaal Weekblad van 20 Augustus 1908 no. 34, te Rotterdam aangekomen, ten huize van den heer N. Koopman, 's-Gravendijkwal 253, aldaar.

Punselie voornoemd heeft met succes het examen afgelegd en is in de 4e klasse der Hoogere Burgerschool toegelaten.

Het afdeelingsbestuur te Rotterdam heeft toegezegd mede zijne belangen te zullen behartigen.

Van de Redactie-Commissie:

Op het goede denkbeeld o. a. door B. in ons No. 36 van 3 dezer aanbevolen, om twee nieuwe rubrieken: **Wat de Inlander zegt** en **Wat de Chinees vertelt,** in ons weekblad op te nemen, gaan wij met des te grooter ingenomenheid in, nu ons de doorloopende medewerking is toegezegd van twee deskundigen, wier voorbeeld in deze, naar wij durven hopen, door velen gevolgd zal worden.

Het is ons bizonder aangenaam reeds heden eerstgenoemde rubriek te kunnen openen met 't volgende artikel van den Battakschen vakman, die onlangs met zooveel succes hier te lande het Nederlandsch onderwijzers-examen heeft afgelegd en thans zijne studies te Leiden voortzet.

Op welke wijze kan Indië vooruitgeholpen worden?

't Is een verblijdend feit, dat na het optreden van mannen als ds. van Hoëvell e. a. eene totale verandering is gekomen in de verhoudingen tusschen Nederland en zijne Koloniën. Toen is men n.l. begonnen de zoogenaamde *moreele politiek* te volgen. Deze twee woorden hebben, m. i. geen verklaring noodig.

Een gevolg van deze laatste richting is, dat mannen, zoowel geniale als minder geniale, zich tot taak gesteld hebben, bovenstaande vraag zoo goed mogelijk te beantwoorden.

„Op welke wijze kan Indië wel vooruitgeholpen worden?" Bevorder irrigatie landbouw, veeteelt, handel, industrie en onderwijs", zou men zeggen. Het oude spreekwoord luidt: „'t Is gemakkelijk te zeggen, maar moeilijk te doen", vooral ook daar men in alle streken op eene onoverkomelijke moeilijkheid stuit, namelijk de onwetendheid van het volk. Deze onwetendheid is de oorzaak, dat zooveel plannen schipbreuk lijden, doordat, zooals altijd, wantrouwen, onverschilligheid en vooroordeelen deze onwetendheid vergezellen. Derhalve moet ons streven in de eerste plaats er op gericht zijn, *het onderwijs* zooveel mogelijk te bevorderen. Vooral *de dorpsscholen* moeten m. i. zooveel mogelijk uitgebreid worden. Een ideale toestand op dit gebied zou zijn, dat op elke plaats, waar 25 kinderen onderwijs willen genieten, zulk eene school worde opgericht. Dit moet niet alleen gelden voor *Java en Madoera*, maar ook voor de *Buitenbezittingen.* De dorpsscholen zouden dan m. i. aldus ingericht kunnen worden:

't Gebouw wordt door de dorpsbewoners gebouwd en onderhouden. Meubilair, boeken, schrijfbehoeften en andere benoodigdheden worden door 't Gouvernement verstrekt. De onderwijzer (minstens een kweekeling op eene school) wordt natuurlijk door 't Gouvernement gesalarieerd.

Leerprogram:

a. Inl. taal (lezen, vertellen en opstellen maken).
b. schrijven (Holl. karakters).
c. Rekenen (practisch en uit het hoofd).
d. Kennis der omgeving.

Er zijn drie klassen. In de hoogste klasse worden de beginselen van de Maleische taal geleerd.

De tweede klasse scholen moeten ook „zooveel mogelijk" uitgebreid worden. Er zijn vier klassen. In de hoogste klasse worden de beginselen van de Nederlandsche taal gegeven, door een onderwijzer, die deze taal op de kweekschool geleerd heeft. Men stelt dit voorloopig als facultatief.

Wat de eerste klasse scholen betreft, waarom zijn de Buitenbezittingen in dit opzicht zoo misdeeld? Waarom worden er b.v. op hoofdplaatsen als Padang. Fort de Kock, Si Bolga, enz. niet zulke scholen opgericht?

De plannen, die ik hiervoor ontvouwd heb, vereischen natuurlijk veel goed onderlegd personeel, welks opleiding een aantal jaren vorderen zal. Daarom zouden we, om toch direct iets te doen, kunnen aanvangen met het volgende:

Van de tegenwoordige inlandsche onderwijzers zijn er veel, die iets van de Nederlandsche taal kennen — b.v. in de Bataklanden, Soeran Endar Bongsoe, Dja Parlagoetan, Baginda Oloan Soripada, Mangaradja Soripada, Mangaradja Hamonangan, Kajamoedin, Dja Aminoedin enz. — in de Padangsche Bovenlanden: Marah Endah enz. — Zou 't nu niet mogelijk zijn, hun van Gouvernementswege eene kleine toelage te doen toekomen, om zich verder in die taal te bekwamen? Zij zouden dan aan de kinderen van de IIe klasse scholen, waar het onderwijs in 't Nederlandsch facultatief is, les in de eerste beginselen van deze taal kunnen geven. Hierbij zou men b.v. de hulp van *'t Alg. Ned. Verb.* kunnen inroepen voor 't zenden van allerlei boeken, die noodig zijn voor 't oprichten van bibliotheken.

En de beste van die onderwijzers zou dan eens kunnen worden gesubsideerd met *f*600 's jaars, om naar Wageningen te gaan studeeren op de Lagere Landbouwschool (Indische klasse).

Nog beter dan eene subsidie ware m.i. *een renteloos voorschot*, zooals dit zoo warm door den heer Mr. C. Th. Van Deventer is aanbevolen. Den overtocht van Indië naar Nederland moeten ze zelf bekostigen, opdat de Reg. zekerheid hebbe, dat ze 't werkelijk met hunne studiën ernstig meenen, en zich hiervoor moeite en kosten getroosten willen. Een van de bovengenoemde onderwijzers heeft mij dikwijls geschreven om de hulp van de Regeering voor hem in te laten roepen, opdat hij naar Nederland kon komen studeeren, en verklaarde, dat hij slechts *f*1200 bezat, welke ontoereikenbaar waren, om al de onkosten en de studie te bestrijden.

Zijn ze dan na 2 à 3 jaar klaar, zoo worden die gediplomeerden door de Regeering naar Indië als derde klasse onderwijzers uitgezonden.

In Indië moeten deze onderwijzers met een diploma Lagere Landbouwschool tweeërlei soort werk hebben te verrichten:

a. Op de Ie klasse scholen wordt thans les in 't Nederlandsch door Europeesche onderwijzers gegeven. Dan zouden deze lessen in de 3e, 4e en 5e klasse door die onderwijzers (Landbouwkundigen) gegeven kunnen worden.

b. Ze zouden lessen kunnen geven aan volwassenen, zoolas: hoofden, mantri's en andere ambtenaren, en wel in landbouw, tuinbouw, veeteelt e. a., terwijl ze verder in dit opzicht het volk veel helpen kunnen. **R. Soetan Casajangan Soripada.**

PERSKRONIEK.

INHOUD: Het oordeel der Ned. Pers over de Troonrede, wat onze koloniën betreft. — *N. R. Crt., Alg. Hdbl.* over de Ind. begrooting. — Wat Dr. Kuyper in *De Standaard* zegt over de benoeming van den heer Liefrinck.

Voor zoover ons bij het ter perse gaan van dit nummer bekend is, laten wij de verschillende oordeelvellingen volgen, welke over de koloniën in verband met de Troonrede gemaakt zijn.

De *Nieuwe Rott. Courant* spreekt geen woord over de koloniale paragraaf; is misschien te vol van vreugde, dat er vooreerst geen sociale hervormingen komen, om nog aan wat anders te kunnen

denken. Heemskerk, „de oprechte", neemt alle belangstelling van het blad in beslag.

Het *Alg. Handelsblad* wijdt eenige regelen aan de koloniale paragraaf. Het blad zegt:

„Aan de gewone zinsnede omtrent de vriendschappelijke betrekkingen met buitenlandsche mogendheden gaat vooraf een herinnering aan onze moeilijkheden met Venezuela. Deze is gesteld in de kalme bewoordingen, die men verwachten kon na hetgeen uit de rede van den minister van buitenlandsche zaken in de Eerste Kamer en onlangs langs anderen weg bekend is geworden omtrent de houding, die de regeering in dezen aanneemt.

Naar „vreedzame opheffing" der storing wordt gestreefd; volkomen juist.

De minder gunstige toestand van Curaçao, die van die storing het gevolg is, wordt zeer kort vermeld; een woord van sympathie ware hier niet misplaatst geweest, evenals wellicht ook met de slachtoffers van de ongeregeldheden op Sumatra's Westkust."

* * *

Het *Vaderland* schrijft:

„Opmerking verdient ook de zinsnede aangaande Atjeh. „Het bezoek van den G.-G. aan Atjeh heeft tot een helder inzicht in den gang van zaken aldaar geleid." Zeer juist, indien men er aan toevoegt: „ondanks de pogingen van den G.-G. om in zijn deel van het rapport dat helder inzicht zooveel mogelijk te omsluieren". Verder leest men, dat zijn bezoek „duidelijk den weg tot bevrediging van dat gewest (heeft) aangewezen". Ook dit is slechts onder voorbehoud te aanvaarden. De weg was uit het rapport alles behalve duidelijk op te maken."

* * *

De *Nieuwe Courant* merkt op:

„Over de hoogst belangrijke buitenlandsche en koloniale aangelegenheden, die de natie bezighouden, wordt in zeer sobere termen gesproken.

Wij begrijpen, dat dit, wat Curaçao en Venezuela betreft, in afwachting van president Castro's antwoord en de mededeeling van hetgeen de regeering in deze gedaan heeft, niet anders kon.

Maar het zinnetje over de belastinginvoering op Sumatra's Westkust lijkt ons wat mager in zijn bloote vermelding van te betreuren ongeregeldheden, zonder eenige verklaring of geruststelling daaraan toegevoegd. En wel vervult ons de veelzeggende uitspraak, dat het bezoek van den Gouverneur-Generaal aan Atjeh „duidelijk den weg tot bevrediging heeft aangewezen" met blijdschap, omdat er uit blijkt, dat het den minister Idenburg aan vastheid van inzicht nopens „the way out" niet ontbreekt, maar —voor wij die uitspraak tot de onze maken, zal toch het te verwachten Atjeh-debat er ons alsnog een stevige bevestiging van hebben te brengen."

* * *

Het Volk schrijft:

„De koloniale paragraaf is beheerscht door wat met een mooi woord heet: de continuïteit van het gezag. Zoeken in Nederland de bourgeois-partijen met hardnekkigheid en spitsvondigheid naar wat hen verdeeld, in de hoop op deze wijze ook de arbeiders verdeeld te houden, blazen zij die geschilpunten op, en scheppen zij kunstmatige antithesen, in de koloniale politiek is dat niet noodig. Tegenover Indië is de Nederlandsche bourgeoisie een bloc, van uitbuiting, roof en moord, één bloc, dat zijn blunders en zijn misslagen zooveel mogelijk verzwijgt en verder goedpraat. In Atjeh is nu de overwinning zeker. Gelieve het te slikken. Op Sumatra's Westkust zijn „ongeregeldheden voorgevallen". De uitspattingen van het koloniale leger, door generaal Rost van Tonningen officiëel bevestigd, zijn vergeten en de aanleiding van het Padangsche oproer, Nederlands trouweloosheid, is de vermelding niet waard. De Indische begrooting sluit weer zoo'n beetje; als de tinprijzen weer wat opkomen, zal het heelemaal in orde zijn, voor ditmaal behoeven er dus geen krokodillentranen te worden gestort over ethische koloniale politiek."

* * *

De *Residentiebode* zegt:

„Op dien achtergrond treft verder de kennisgeving omtrent Venezuela, waaraan de uitspraak: „wordt gestreefd naar vreedzame opheffing" karakter verleent. De bedoeling schijnt hier duidelijk. De Regeering wil zoo mogelijk den vrede, maar is zich niettemin van de nationale waardigheid bewust. Trouwens de uitrusting van eenige schepen past volkomen bij het oude: „wilt gij den vrede, rust u ten krijg."

Op dien achtergrond zien wij ook de slachtoffers, gevallen door de belastinginvoering op Sumatra's Westkust, en de schade, die de handel van Curaçao ondervindt.

Hetgeen over de reis van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië gezegd wordt, schijnt instemming met diens beleid te beteekenen en speciaal de goedkeuring der benoeming van een civielen commissaris met toeziende functie. Onze lezers weten, dat wij niet zonder eenige vrees een dergelijke instemming begroeten met het oog op het verleden en met onzen volksaard."

* * *

De Tijd acht, dat hetgeen omtrent Curaçao en Venezuela gezegd wordt, ons volstrekt geen nieuw licht brengt. Wij mogen de geheimzinnige kortheid der Openingsrede hier voor ons persoonlijk gevoel onaangenaam vinden, het is niettemin gemakkelijk de redenen te bevroeden, waarom de Regeering in den kritieken tijd der onderhandelingen zich van alle uitlatingen onthoudt, welke Castro zouden kunnen prikkelen. De sobere en kalme zeggingswijze is intusschen wel in staat om de optimisten, die een vreedzame regeling verwachten, in hunne hoop te sterken.

Bijzonder optimistisch en geruststellend is de verklaring omtrent de gebeurtenissen op Atjeh.

De Regeering meent nu werkelijk den onvindbaar gewaanden weg gevonden te hebben, om dat gewest „tot bevrediging" te brengen. Moge het zoo zijn en mogen wij in de toekomst gespaard blijven voor de tactiek van weifelen en aarzelen, van geven en nemen, welke tot dusverre bij die „pacificatie" gevolgd werd en aan een finaal welslagen in den weg stond."

Wat er elders in de pers over de koloniale paragraaf wordt gezegd hopen wij den lezers in het volgend nummer te mogen aanbieden.

* * *

Naar aanleiding van de Indische begrooting schrijft de *Nieuwe Rott. Courant* drie hoofdartikels. Uit het slotartikel nemen wij het volgende over:

„De Indische regeering heeft in de laatste jaren gelukkig meer en meer ingezien, dat bij het zooveel voordeel afwerpende bedrijf der tinwinning op Banka meer aandacht moet worden gewijd aan de zorg voor betaling, voeding, verpleging, geneeskundige hulp, evacuatie, terugzending naar haar land enz. van de talrijke Chineesche mijnbevolking, bij 't bedrijf werkzaam. De desbetreffende maatregelen hebben geld gekost — in 1907 werd voor de tinexploitatie ruim 3 millioen gulden meer dan in 1906 uitgegeven — maar zij hebben o.a. al dadelijk het dreigend gebrek aan werkkrachten doen verdwijnen en ook in andere opzichten goede gevolgen gehad. Bij de begrooting voor 1909 wordt o. a. gerekend op een uitbreiding van het aantal Europeesche geneesheeren en van ondergeschikt personeel bij de ziekenhuizen op Banka, waartoe een vermeerdering van uitgaven van *f*44.000 's jaars vereischt wordt. De regeering is daarbij niet enkel bedacht op de menschlievende zijde van de zaak, doch zij verwacht dat deze voorzieningen tevens ten goede zullen komen aan de producten der tinwinning, omdat bij de tegenwoordige gebrekkige regeling van den geneeskundigen dienst „tal van werkkrachten noodeloos lang in de ziekeninrichtingen (blijven) opgenomen."

Met leedwezen missen wij in de begrooting voor 1909 elke aanwijzing, dat met de verdere invoering van het zoutbriketstelsel, die nu sedert ruim twee jaren tot stilstand is gekomen, spoedig zal worden voortgegaan. De beproeving van verpakkingsmateriëel, die „ten minste anderhalf jaar" moet duren en die, ook al weder gevraagd, eerst medio 1908 een aanvang nam, en een aan den inspecteur van het ijkwezen opgedragen onderzoek naar de door de bevolking betaalde tweedehandsprijzen vormen de kapstokken, waaraan de uitbreiding van het briketstelsel en de daarmede samenhangende vermeerdering van 't aantal debietplaatsen rustig zijn opgehangen.

Na de aan dit onderwerp gewijde hoofdartikelen in ons blad — N. R. Ct. van 30 en 31 Mei en 2 Juni jl. — zullen wij voor het oogenblik niet nader op dit onderwerp ingaan.

De belangstellende lezer weet, dat in de tweede helft van Mei jl. de inspecteur van het ijkwezen acht maanden na de aan hem verstrekte opdracht, daarmede nog niet eens een aanvang had gemaakt.

Welke stille kracht is in Indië, ten nadeele van de inlandsche bevolking, werkzaam om de verdere invoering van het briketstelsel te vertragen en, naar 't den indruk maakt, zoo mogelijk te voorkomen?"

* * *

Het *Alg. Handelsblad* schrijft over de Indische begrooting o. m.:

„De Indische begrooting van 1909 kan, hoezeer ze in de gegeven omstandigheden een knap stuk werk moet worden genoemd, niet nalaten een gevoel van onvoldaanheid te wekken.

De schuld moet niet in Indië, doch hier worden gezocht, waar nog steeds de wetgevende macht de koninklijke belofte onvervuld deed blijven, waarbij aan Indië zekere mate van financiëele zelfstandigheid in uitzicht werd gesteld. Deze moet het toch in staat stellen om zich de noodige middelen te verschaffen voor zijn verdere ontwikkeling.

Wanneer men in de M. v. T. het gebruikelijke overzicht van de uitkomsten der laatst voorafgaande jaren doorleest, moet men, die voor 1907 overziende, wel tot de overtuiging komen, dat een flinke stoot ons een heel eind vooruit zou brengen.

De voorloopige uitkomsten van dat jaar wijzen, instede van op een tekort, gelijk bij de oorspronkelijke raming werd verwacht, op een overschot van nagenoeg 12 millioen gulden. Weliswaar was dit ten deele een gevolg van het feit, dat de tinprijzen meevielen, wijl de verkoop van Banka-tin benevens het aandeel in de winst der Billiton-maatschappij der koloniale kas nagenoeg 5 millioenen meer opleverden dan geraamd werd, maar verschillende andere uitkomsten wijzen op krachtigen economischen vooruitgang. Of wat anders is het, wanneer middelen als die der in- en uitvoerrechten en accijnzen en de opbrengsten van spoorwegen, post-, telegraaf- en telefoonwezen, tezamen ruim 5.5 millioen meer opleveren, dan met het oog op de uitkomsten der vorige jaren werd verwacht?

Hun, die steeds op de huidige fiscale neigingen in Indië afgeven, zij hier ter loops er op gewezen, dat niettegenstaande deze teekenen van economisch opleven van land en volk, de belastingschroef niet nog 'n slagje werd aangedraaid, maar van de inlandsche bevolking ruim 1 millioen gulden aan bedrijfsbelasting en landrente minder werd geëischt, dan geraamd was.

Dat opleven nu van Indië in economischen zin blijkt aan te houden. De voorloopige uitkomsten over het afgeloopen halfjaar van 1908 wijzen weer op vooruitgang der hiervoren bedoelde middelen, terwijl de voortdurende stijging van het aandeel in de winst der Javasche Bank van *f*96.691 in 1905 tot een op *f*425.000 geraamd bedrag voor 1909 ook van economischen vooruitgang getuigt.

Er kàn zoo veel, en er móét dus ook zoo veel gedaan worden om dien vooruitgang te bespoedigen. Moge de tijd niet ver meer zijn, dat Indië daartoe in staat gesteld worde."

* * *

Over de benoeming van den heer Liefrinck tot regeerings-commissaris voor de Atjehsche zaken zegt de *Standaard*, die sedert Dr. Kuyper's terugkomst weder leesbaar is geworden, het volgende:

„Den regeeringscommissaris, voor Atjeh benoemd, heeft men vergeleken bij een gedeputeerde te velde, droever gedachtenis uit onze oude krijgsgeschiedenis.

Ten onrechte, dunkt ons.

Natuurlijk zal men eerst de instructie van dezen commissaris moeten kennen, om met juistheid over zijn taak en opdracht te kunnen oordeelen. Maar reeds het feit, dat hij lid van den Raad van Indië blijkt, toont, dat hij niet bestemd is om mee uit te trekken en in den krijgsraad aan te zitten.

Toen het rapport van generaal Van Heutsz het licht zag, heeft heel de pers terstond gevoeld waar het kwaad had gescholen. Men was te Batavia niet steeds op de hoogte geweest van wat er in Atjeh gaande was. Van achteren kwamen feiten aan het licht, die, waren ze vroeger te Batavia bekend geweest, onmiddellijk zouden zijn gestuit geworden.

Blijkbaar had de noodige samenhang ontbroken, de noodige voeling, als we het zoo mogen uitdrukken, tusschen den gouverneur-generaal in zijn paleis en het bewind in Atjeh.

Wat andere bedoeling kan de benoeming van dit lid van den Raad van Indië voor Atjeh dan hebben, om aan dezen misstand een einde te maken? Om zorg te dragen, dat tusschen Atjeh en Batavia voortaan een bestendig en onafgebroken verband besta en zorg te dragen, dat wat zich in Atjeh verkeerds mocht voortdoen, op staanden voet kan worden gestuit?

Niets heeft ons in Atjeh meer kwaad gedaan, dan het gedurig veranderen van stelsel. Lag dan ook in de benoeming van dezen commissaris het plan verscholen, om nogmaals een ander stelsel voor Atjeh in te voeren, we zouden er ons met kracht tegen verzetten.

Maar juist dit ligt er o. i. niet in.

Het stelsel, door generaal v. Heutsz ingevoerd, blijft. Alleen men zal voortaan te Batavia een oog in het zeil houden."

Uit de O.I. Mail.

Vreemdelingenverkeer in Ned.-Indië.

De vereeniging „Touristenverkeer", onlangs te Batavia gesticht, zond haar „Guide and Tourist's Handbook", getiteld *Java the Wonderland* onlangs de wereld in. Het bevat eene inleiding, tal van gegevens voor touristen, waaronder een Engelsch-Maleisch woordenlijstje, en verder een beschrijving van de voornaamste plaatsen en mooiste plekjes van Java. De foto's zijn op voortreffelijke wijze geproduceerd.

Het *Soer. Hblad* maakt alleen aanmerking op het formaat. Dit is niet zooals een reiziger het wenscht. Hoe kleiner het is, des te gerieflijker. Maar op dit punt worden de Hollanders nimmer wijs, schrijft het. Tegen de reisgidsen van de Paketvaart, de Mij. Nederland enz. laat zich hetzelfde bezwaar aanvoeren.

Ook te Singapore zal een touristenbureau worden opgericht. Op Java vertoefden onlangs de heeren David Benjamin en J. M. Ezekiel als vertegenwoordigers van de „Singapore Tourist Agency." Het doel der heeren is den stroom van globetrotters, die over Singapore gaat, ten deele naar Java af te leiden. Zij denken betrekkingen aan te knoopen in Amerika, Engeland en andere landen; boekjes met gegevens over Java te verspreiden; agenten te zenden naar de te Sing-

apore aankomende booten; arrangementen te maken met stoomvaartmaatschappijen en den dienst der staatsspoorwegen op Java; coupons uit te geven, die door touristen in betaling kunnen worden gegeven, etcetera.

Zonder twijfel kan een dergelijk bureau heel wat voor de bevordering van het vreemdelingenverkeer op Java doen.

En ongetwijfeld zullen velen dier reizigers bewonderaars van Java worden, in denzelfden geest, als het door *The South China Morningpost* gepubliceerde interview met mr. Fuller, vice-consul-generaal van de Vereenigde Staten, die een bezoek aan Java had gebracht en niet uitgepraat raakte over de schoonheden van dit land. Het klimaat vindt hij verrukkelijk, 's morgens en 's avonds komt een koele bries den landman verkwikken. Alle voorname plaatsen zijn gemakkelijk te bereiken, de hotels zijn uitstekend, het eten is er opperbest, en duur is het niet.

De Hollanders spreken nagenoeg allen Engelsch en dat spreken ze goed. Overblijfselen van Hindoekunst zijn nergens in zoo groot aantal en zoo schoon te vinden als op Java, en de menschen leven hier allen in een welstand, die niets te wenschen overlaat.

„Het slot van dit interview toont, dat Mr. Fuller Java bezien heeft met oogen als die van den heer Charles Boissevain", meent het *Soer. Hblad.* Het Hollandsche bestuur op Java, zegt hij, is eenvoudig uitmuntend en de koloniale praestaties van géén ander volk zijn daarmee te vergelijken. Nou!..."

* * *

Kiesvereenigingen.

Het *Soer. Hblad* betoogt, dat te Batavia is gebleken hoe verkeerd het is aan de kiesvereeniging een bepaalde kleur te geven, hetzij van democratie, van vrijzinnigheid, hetzij van conservatisme of wat anders. Voor de gemeenteraden is het alleen en uitsluitend noodig bekwame menschen te zoeken, die van hun tijd en hun werkkracht iets willen afstaan aan de gemeente. Het is juist een voorrecht voor Indië te achten, dat daar geen scherp belijnd partijwezen bestaat en is het een groote fout de partijschap kunstmatig in het leven te roepen.

De Indische burger is over het algemeen totaal vreemd aan de in Nederland bestaande partijverdeeling. Wie haar toch in Indië wil planten, verhindert daardoor, dat de zuivere maatstaf ter beoordeeling van candidaten voor de raden gehandhaafd wordt. Waar noch onderwijs, noch handelspolitiek of andere zaken, die de kiezers steeds in groote kampen hebben verdeeld, tot de bevoegdheid der locale raden behooren, is het bijzonder onpractisch een zuiver zakelijke beschouwing en behandeling van locale belangen prijs te geven ter wille van een kunstmatige politiekerij.

De groepeering der kiezers in zulke kleine complexen breekt alle kracht. Te Semarang, het is uit correspondenties vandaar voldoende gebleken, hebben de „democraten" het tot stand komen van één flinke kiesvereeniging verhinderd. Zij hebben hun „democratie" op den voorgrond geschoven en een vereeniging opgericht van zegge 25 leden. De andere kiezers zijn daar nu wel genoodzaakt een kiesvereeniging op te richten tegenover de democratische.

In *De Getuige* lezen we, dat te Mr. Cornelis en te Batavia de kiezers, die niet zoo „vrijzinnig" wilden zijn, bijeenkwamen en eigen candidaten stelden. De Indische Bond wil natuurlijk niet achterblijven en heeft in zijn orgaan reeds een vergadering aangekondigd, waarop ook de bondsleden hun candidaten zullen aanwijzen. Wat een verdeeling van krachten, van de weinige krachten, waarover die gemeenten beschikken. En dat alles grootendeels ter wille van enkele menschen, die hun tijd willen dooden met partijmannetje spelen.

„Soerabaja", zegt eerstgenoemd blad ten slotte, „is de eenige der groote gemeenten, waar nog geen gelegenheid is die verdeeling te ontgaan. Wij hopen, dat ook hier de kiezers zich zullen vereenigen om over een jaar gereed te zijn met een stel uitnemende candidaten voor den dag te komen, die dan zullen kunnen rekenen op den krachtigen steun hunner kiezers.

* * *

De nieuwe fabriek „Hygeia".

Eenigen tijd geleden beschreven wij het ontwerp voor den bouw der nieuwe mineraalwaterfabriek „Hygeia" alhier, welk gebouw geheel uit gewapend beton zou worden vervaardigd. Sedert kort is met den bovenbouw een aanvang gemaakt, en gisteren werden wij door den heer Tillema en den bouwmeester, den heer Maier, in de gelegenheid gesteld de wijze, waarop bij het optrekken van zulk een gebouw te werk wordt gegaan, te bezichtigen. Het gewapend beton is een innige verwerking tot één geheel van ijzeren staven, cement en kleine steenen en voor dit gebouw zijn noodig: 50000 Kg. ijzer, 90000 Kg. Portland cement en 500000 Kg. steenslag. De verticale kolommen en dwarsbalken worden in houten vormen, welke daartoe tevoren worden opgesteld, gegoten of beter gezegd gestampt. Natuurlijk hangt om te beginnen alles af van het zuiver opstellen der houten kokers, waarin van-meet af de ijzeren staven worden aangebracht. Is dit echter eenmaal gereed, dan is het volstampen van die vormen met cement en steenslag een zeer eenvoudig werk, dat evenwel met de grootste nauwkeurigheid moet geschieden; steenslag, ijzer en cement moeten namelijk één innig geheel vormen en vooral moet er voor gezorgd worden, dat nergens lucht opgesloten blijft binnen de materie: het stampen moet daarom met kleine stampers worden volgehouden tot het water uit de specie naar buiten is geperst, en zich boven op het aangestampte verzameld heeft. Het werk kan door koelies worden verricht, zoodat men bij zulk een bouwwerk slechts weinig ambachtslieden in dienst heeft te nemen. Daartegenover staat, dat het stellen van de houten vormen, ruw maar accuraat timmermanswerk, zekere oefening vereischt en dat het stampen aanhoudend, van het begin tot het einde, moet worden gecontroleerd door den bouwmeester zelf of door europeesche werkbazen, die hij ten volle kan vertrouwen. Kolommen, balken en dak vormen na hun voltooiing één onbreekbaar geheel. Al naar gelang een deel van het werk gereed is worden de houten vormen weggenomen om voor een ander deel opnieuw gebruikt en opgesteld te worden.

De fabriek „Hygeia" zal het eerste gebouw in Indië zijn, van den grond af geheel in gewapend beton opgetrokken. Voor Indië schijnt deze constructie veel voordeelen op te leveren; ten eerste is zulk een gebouw absoluut brandvrij, ten tweede heeft de aardbeving van San Francisco overtuigend aangetoond, dat gebouwen van gewapend beton het best van alle bestand zijn tegen aardbeving en derhalve ook in vulcanische streken den besten waarborg voor veiligheid verschaffen. Vooral ook voor den bouw van bruggen is deze constructie aan te bevelen, omdat afstanden van 16 à 20 Meter in rechte lijn kunnen worden overspannen en er buitendien van onderhoud zoo goed als geen sprake behoeft te zijn. Wij vermoeden, dat het gewapend beton — ofschoon niet voor alle soorten bouwwerk te prefereeren — eerlang voor tal van omvangrijke bouwwerken, fabrieken, bankgebouwen, kantoorgebouwen, pakhuizen, bruggen etc. bij voorkeur zal worden toegepast.

(Loc.)

* * *

Vorstelijk bezoek.

Een broeder en een zoon van den koning van Siam, die een rondreis maken over Java, worden Woensdag met den Bandoengtrein te Djokja verwacht.

Naar *Midd. Java* vernam zouden de vorstelijke personen dien avond een bezoek brengen aan den kraton.

* * *

Hoe de Javaan wordt uitgezogen.

De reorganisatie van het rechtswezen in de Vorstenlanden is een zegen voor Solo en Jogja, zegt men wel eens. Ja zeker, maar in sommige opzichten ook een vloek voor den kleinen man. Het hangt er maar van af welk gebruik of misbruik ervan gemaakt wordt.

Hoe langer hoe meer worden er executievenduties gehouden van zeer geringe bedragen ten nadeele soms van vertrekkende personen en handelaren, die bijna geen dag meer kunnen uitkiezen voor hun venduties, omdat de dagen bezet zijn voor executie- en pandvenduties, wat niet altijd in het voordeel is van het gouvernement.

Zulk een executie-vendutie, waarvan de opbrengst, als zij *f* 100 bedraagt, al heel veel is, duurt in den regel maar een half uurtje.

En waaruit spruiten deze kleine executie-venduties voort?

Het is haast ongelooflijk, maar waar: uit transakties, die chineesche vampyrs met onbemiddelde Javanen sluiten.

Kromo heeft geld noodig. Hij moet zijn zoon of dochter laten trouwen. Hij vraagt den Chinees om f10 te leen. Goed, zegt de Chinees, maar laten we eerst zorgen voor een vonnis van den landraad. Je moet je laten veroordeelen tot betaling aan mij van f100 plus de kosten. Zoodra ik het vonnis in handen heb, zal ik je de 10 uitbetalen.

Kromo vindt alles goed, natuurlijk.

Het gevolg hiervan is dat Kromo, al ligt hij ook maanden lang krom, den Chinees niet betalen kan, en dan worden zijn krot en inboedel executoriaal verkocht. *N. Vorstenl.*

WEST-INDIË.

SURINAME.

Het Proefstation.

Onze West geeft een uittreksel van het jaarverslag van het proefstation, waaraan wij het volgende ontleenen:

Een vrij uitvoerig overzicht wordt gegeven van de verschillende velden, waar proeven worden genomen met de bestrijding der krullotenziekte, door inkapping van de boomen en bespuiting met Bordeaux-pap. Daaruit blijkt, dat overal waar te juister tijd — de maanden November, December en Januari — de kuur werd toegepast, zij met succes bekroond werd. De boomen gaven blijk van verjongd, krachtig leven. De krulloten en het zwart worden der vruchten werden tot een minimum teruggebracht. De productie staat ongeveer een jaar stil, doch de grootere hoeveelheid cacao, die daarna geoogst wordt, vergoed weldra dezen stilstand.

Eenige proefvelden in Nickerie, waar de inkapping te laat geschiedde — kort voor of na het invallen der regens —, hadden een ongunstig verloop. De meeste boomen aldaar stierven.

Vooral in het Saramaccadistrict, maar ook in de andere districten der kolonie, hadden hier en daar de cacaoboomen gedurende den grooten regentijd en de daaropvolgende maanden te lijden van roodrotziekte. Deze ziekte breidt zich bij vochtig weder zeer snel uit, ze tast den stam en de takken aan de buitenzijde van de schors aan, dringt tot het hout door, waar zich dan tusschen schors en hout vaak een kleurloos zuurriekend vocht ophoopt.

De door roodrot aangetaste schors krijgt een wijnroode kleur, is sponsachtig, zoodat men bij een lichten druk vocht uitperst. De roodrot-plekken zijn het best waar te nemen, wanneer de schors is opgedroogd, aan het vocht, dat uit de sponsachtige roodrotplek voortdurend naar buiten dringt.

Is op een plaats de schors rondom den boom geheel door de ziekte aangetast, dan sterft de boom.

Ter bestrijding van de ziekte werd op „De Morgenster" in Saramacca, waar in 1907 de ziekte sterk optrad, een proef genomen met het in Europa thans veel gebruikte middel ter bestrijding van plantenziekten: Carbolineum plantarum.

Doordat de ziekte den stam en takken aan de buitenzijde aantast, is het niet onmogelijk, dat carbolineum plantarum als bestrijdings- en voorbehoedmiddel tegen het roodrot te gebruiken is.

Op plantage „De Morgenster" werden begin November op ruim 5 akkers de stam en hoofdtakken der cacaoboomen met een 20% carbolineum-emulsie bespoten. Bloesems, maar ook jonge vruchten bleken uiterst gevoelig en stierven, wanneer ze met het vocht in aanraking kwamen.

Of carbolineum plantarum als bestrijdingsmiddel tegen het roodrot eenige waarde heeft, kan pas in den loop van 1908 worden waargenomen.

Ten opzichte van den kleinen landbouw meent men thans een middel te hebben gevonden om te dien aanzien nuttig en leerzaam op te treden, door aan bijzondere, daartoe geschikte personen de taak toe te vertrouwen om in streken van beperkte uitgestrektheid toe te zien, dat de wenken van den landbouwleeraar worden opgevolgd.

In het begin van 1907 werd aan den Javaanschen mandoer Kartoredjo zulk een taak opgedragen. Hij bezocht eerst geregeld de nederzettingen van Javanen te Lelydorp en op Johanna en Margaretha van Paramaribo, maar heeft zich nu wegens de meerdere belangrijkheid van eerstgenoemde nederzetting te Lelydorp gevestigd.

Door zijn toedoen wordt stipt gewerkt volgens de wenken, door den landbouwleeraar gegeven, wordt door de Javanen met meer activiteit gestreefd naar uitgelezen plantmateriaal en is ook 't bezoek van Javanen aan den Cultuurtuin in het afgeloopen jaar toegenomen.

Het laat zich dan ook aanzien, dat de nederzetting van Javanen te Lelydorp, vooral door de werkzaamheden van mandoer Kartoredjo, een succes zal worden.

Verdient die man niet bij een volgende gelegenheid een of andere onderscheiding?

* * *

Cacao-productie.

De uitvoer van cacao bedroeg in balen van 100 kilogram: Juli 1908 4483; Juli 1907 2313; Juli '06 2414; Januari—Juli 1908 14.542; Januari—Juli 1907 14.547 en Januari—Juli 1906 11.569 balen.

De productie blijft dit jaar dus vrijwel gelijk aan die van het vorig jaar.

De uitvoer in Augustus 1907 bedroeg 1405 balen. Deze maand zal hij iets minder zijn. Daarentegen beloven volgende maanden weder wat meer, zoodat het eindcijfer van 1907 (16252 balen) stellig bereikt zal worden, schreef *Onze West*.

* * *

Bacovencultuur.

Voor het eerst, meldt *Onze West*, is een verscheping bereikt van meer dan 7000 bossen bacoven. De uitvoer per s.s. „Coppename" bedroeg 3510 negenhandsch bossen, 2447 achthandsch en 1117 zevenhandsch; totaal 7074 bossen.

Sedert den aanvang van den uitvoer zijn de wekelijksche verschepingen geweest: 2894, 1741, 2511, 2773, 2945, 3935, 3305, 2881, 3445, 3638, 4473, 3837, 4244, 4437, 4679, 4450, 6135, 4780, 4366, 5985 en 7074 bossen.

* * *

Immigratie.

Onze West bevat een tegen den agent-generaal voor de immigratie gerichte klacht. Deze hoofdambtenaar zou o. a. op eigen gelegenheid een nieuw tarief van werktaken en loonen hebben vastgesteld, waardoor inbreuk zou worden gemaakt op de bepalingen der voor die materie geldende publicatie van 1861, die zoolang zij bestaat slechts het daarbij vastgesteld tarief van kracht doet zijn. Namens belanghebbenden, is door 't bestuur van de Vereeniging voor den grooten landbouw, aan den gouverneur een rekest gezonden, waarin om intrekking van den gewraakten maatregel wordt gevraagd.

Voorts schreef het blad, dat over slordige administratie wordt geklaagd. Zoo zou het departement zich meermalen laten beetnemen door immigranten die deserteeden zonder hun contract afgewerkt te hebben, en die niettemin van het immigratie-kantoor een vrijpas wisten los te krijgen. Een dergelijk geval deed zich dit jaar voor met den Britsch-Indiër Royan van pl. Jaglust. Toen de plantage reclameerde, werd eerst mondeling gezegd, dat men moeilijk een vrijpas kon intrekken. Toen men aanhield, volgde een schriftelijke mededeeling, dat de bewuste immigrant geneeskundig was afgekeurd voor plantage-arbeid. Denzelfden immigrant kan men nu dagelijks zien rondwandelen met zware lasten op het hoofd van Syrische rondventers. Volgens zijn eigen verklaring, is hij niet in het militair hospitaal gekeurd, doch van het immigratiebureau gezonden naar het kantoor van den geneeskundig inspecteur, die zonder onderzoek zijn veto over 's mans ongeschiktheid tot plantage-arbeid zou hebben uitgesproken.

* * *

Saramaccaspoorweg.

Bij resolutie van 19 Augustus 1908, is eene commissie benoemd, bestaande uit de heeren: Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys, Voorzitter; F. C. Gefken, Dr. C. J. J. van Hall, A. van 't Hoogerhuijs en Th. van Lierop, leden en H. S. de Roode, Secretaris; ten einde advies uit te brengen omtrent de wenschelijkheid van den aanleg van eene spoorwegverbinding tusschen Paramaribo en het district Beneden-Saramacca.

Aan de commissie, die den 20en Augustus, door den gouverneur werd geïnstalleerd, is de uitnoodiging gedaan om den spoorwegaanleg afzonderlijk in beschouwing te nemen:

1. in verband met de totstandkoming van den Saramaccapolder;
2. onafhankelijk van dien polderaanleg;

terwijl haar voorts is verzocht om hare meening te doen blijken omtrent de beteekenis van bedoelden spoorweg voor den kleinen landbouw in de invloedsfeer van dien spoorweg; de mogelijkheid van het ondernemen van de cultuur van bacoven voor uitvoer in de invloedsfeer van den spoorweg; en de te volgen richting van den spoorweg, zoowel in verband met den vorengemelden polderaanleg als onafhankelijk daarvan; en, naar dezelfde onderscheiding, omtrent de directe en indirecte baten, die van den spoorweg-aanleg mogen worden verwacht.

* * *

Goud-Productie.

De goud-aanvoeren te Paramaribo en Albina bedroegen in de maand Juli l.l., 106 K.G.; zoodat 't totaal voor de eerste zeven maanden van dit jaar eene hoeveelheid aanwees van ruim 666 K.G.; dus resp. 80 en 43 K.G. meer dan in het overeenkomstig tijdvak van 1907 en 1906.

Van Vreemde Koloniën.

Belgisch Congo.

De Belgische Senaat heeft, gelijk trouwens verwacht werd, zijne goedkeuring verleend aan de ontwerpen van wet, betreffende de inlijving van den Congo-staat.

Te Antwerpen gaf het bericht van dit besluit aanleiding tot groote vreugde onder de daar in grooten getale aanwezige voorstanders der annexatie.

De Mutuelle Congolaise aldaar, organiseerde een groote feestelijke bijeenkomst, waarbij generaal Mascaret een rede hield, waarin hulde werd gebracht aan allen, die voor de inlijving hadden gewerkt en gestreden, niet alleen, maar ook aan de zendelingen, geleerden, officieren en minderen, kortom aan allen, die als pioniers in den Congo-staat hadden gewerkt.

De door den generaal aan de zendelingen gegeven voorrang is wel eenigermate in strijd met wat de socialistische leider, Vandervelde, die in den Congo-staat vertoeft, van daar schreef.

„Ik zou, schreef hij, om niets ter wereld in welk

FEUILLETON.

De versteende Hofdame.

Indische legende uit „De Gouden Kris" van M. C. Kooy—Van Zeggelen.

(Vervolg en slot).

De trouwe dienaar kon er echter niet in berusten en besloot, het kostte wat het wilde, zijn heer te redden van het dreigend gevaar, aan dit huwelijk verbonden.

Daarom bleef hij dien nacht waken; en toen de groote gong twaalf uur sloeg, riep hij zacht den vogel Bawong. Deze kwam dadelijk en vroeg:

— Wat wenscht ge, Matowa-Ripana?

— Och heilige, geëerde vogel, zeide de Matowa, wilt ge niet barmhartig zijn en het onheil van den jongen prins afwenden? Ik heb hem niet van gedachten kunnen doen veranderen, maar zeg mij, hoe en op welke wijze hij nog te redden zou kunnen zijn. Gij die weet van 't gevaar, kunt ge 't niet nog afweren, terwille van den Prins, die toch een goed mensch is?

— Ik vrees, dat het niet kan, zeide de Bawong; niet ik beschik over zijn lot; ik heb slechts den hoogen Geest, die het mij bevolen heeft, te gehoorzamen. Ik moet alleen het teeken geven; als ik roep, wreekt zich de groote Geest. Maar luister, Matowa: als er slechts drie goede en vlijtige menschen gevonden konden worden in het paleis van den vorst, uitgenomen den prins, dan wellicht zal ik het teeken niet geven...

— Drie, vroeg de Matowa angstig, en hij dacht na; hij kende ze allen daar, van meester tot slaaf. Ach, drie waren er wellicht niet te vinden! Zoo er wellicht maar twéé zijn! ach, heilige Bawong, wees toch barmhartig!

— Welnu, zeide de Bawong, na eenig nadenken, zoo er slechts twee zijn... dan zal uw wensch vervuld worden.

— En zoo er slechts één is? fluisterde de Matowa smeekend; zoo er slechts één is, Bawong...

De Bawong werd bewogen door de trouwe liefde van den Matowa en zeide:

— Welnu... ook dan, Matowa... zoo er slechts één is...

Toen spreidde hij zijn vleugels uit en vloog weg in den stillen nacht.

De regen suisde nu zachtjes buiten neer.

Zoo brak de dag aan, waarop de jonge bruidegom òp zou gaan naar het huis van zijn bruid. De prachtige draagkoets met den gouden haan er boven op, gevuld met goud en zilvergeld — de bruidschat — was al aangekomen en door hem ontvangen, en nu ging hij in zijn schitterende kleedij, behangen met goud en edelgesteenten, omstuwd door zijn bruidsjonkers en gevolg, naar 't paleis. Alles ging volgens het oude gebruik, zooals dat bij voorname vorsten behoort. Toen de lange stoet was aangekomen voor het paleis, ging de oude vorst naar beneden, leidde den bruigom de trap op en bracht hem in de groote zaal, waar Ratana Kimoela gezeten was te midden harer zoogmoeders en bruidsmeisjes.

Nu wilde het geval, dat een der jonge hofdames, die veel van werken hield, hetgeen een uitzondering was aan het hof — want werken liet men de slaven doen en die deden het allen met haat in het hart — dat een der jonge hofdames stilletjes uit de alabola en het feestrumoer was weggeloopen en in een der leege vertrekken een weefstoel zag staan.

Daar ook zij het betreurde, dat de jonge mooie prins met de gehate en kwaadaardige prinses ging trouwen, zette zij zich peinzend voor het weefgetouw en begon te weven. Boven in den boom vóór het huis zat de vogel Bawong en keek toe, want hij verheugde zich voor den Matowa, dat er onder de hofhouding althans één goed en vlijtig mensch gevonden werd. Naast hem zat de Tjéda-Tjéda, een

opzicht ook, aan zendelingen een ongenoegen doen, wier bedoelingen, belangeloosheid en verdienste ik evenzeer als wie ook op prijs weet te stellen, maar de waarheid gebiedt mij te zeggen, dat ik in de kolonie den indruk kreeg, dat wanneer de toewijding van hen, die de zending leiden, onbetwisbaar is, de resultaten slechts een matige beloning voor die toewijding bieden. Bovendien vernam ik te Boma, dat de algemeene opinie vrijwel ongunstig gestemd was ten opzichte van de zending, inzonderheid wat de resultaten aangaat.

,,Vraagt een magistraat, een bestuursambtenaar, een opzichter van de werken, wat de negers waard zijn, die uit de zendingsstations komen, en negen keeren op de tien, zult ge te Boma hetzelfde antwoord krijgen: ,,Dat zijn de ergsten van allen."

,,Het spreekt vanzelf, dat ik deze appreciatie niet dan onder voorbehoud aanvaard, om te eeniger tijd mijn eigen meening te kunnen geven."

,,Al dadelijk, gebiedt de billijkheid te zeggen, dat zoo al de methoden van onderwijs en opvoeding, door de zendelingen gevolgd, tot critiek aanleiding kunnen geven, zij tot nu toe nagenoeg de eenigen zijn, die zich met onderwijs en opvoeding bezig houden.

,,Vervolgens is het niet zonder belang te constateeren, dat, terwijl wij in Europa aan de katholieke kerk verwijten, dat zij den armen predikt te berusten, men in Afrika zich integendeel beklaagt dat de zending, door den inboorlingen voor te houden, dat hun ziel evenveel waard is als een blanke ziel en dat alle menschen voor God gelijk zijn, ongehoorzame, weerbarstige lieden van die menschen maakt. Nog gisteren zeide mij een hooggeplaatst ambtenaar: ,,De meest krachtige factor voor een opstand in den Congo, dat zijn de zendelingen, zoo protestanten als katholieken."

Die geringe sympathie, ja, men zou haast zeggen antipathie, welke in bestuurskringen in den Congo ten opzichte van de zending zou zijn waar te nemen, is, naar men weet, ook elders wel eens den bestuursambtenaren toegeschreven.

De heer Vandervelde meldde ook nog in zijn schrijven uit Boma, dat de vrees in België wel eens geuit door hen, die tegen de inlijving waren, dat de Belgische soldaten dan in den Congo zouden moeten optreden, volkomen ongegrond was."

,,Men behoeft hier niet lang geweest te zijn", schreef hij, ,,om die overtuiging te erlangen, dat de algemeene, of zelfs uitgebreide opstand onder de inboorlingen ondenkbaar is. Iedereen geeft toe, dat min of meer ernstige opstanden kunnen voorkomen worden, maar terecht of niet — dat kan ik niet beoordeelen, verklaren de officieren van de gewapende macht, dat zij, rekenende op de vijandschap tusschen de verschillende stammen, vroeg of laat over een voldoend aantal getrouwe troepen zullen kunnen beschikken. In geen geval echter zouden zij willen, dat men Europeesche troepen te hunner beschikking stelt.

,,Wat zouden we er mee doen", zei me kolonel Lantonnois. ,,In het eerste bivak het beste, zouden ze als vliegen omkomen! Blanke officieren, ja, hoe meer hoe liever, maar blanke soldaten, nooit van m'n leven."

Maar al zullen ook geen Belgische soldaten naar den Congo gaan, zonder het Belgische geld zal men het daar, volgens den heer Vandervelde, niet kunnen stellen.

,,Wat de financieele lasten aangaat, zijn allen hier het er over eens, dat indien de inlijving eenmaal is goedgekeurd, — hetgeen thans het geval is — de rekening hoog zal zijn: de belastingen zullen minder opbrengen en de uitgaven zullen en moeten een heel eind in de hoogte gaan.

,,Dat men over onvoldoende middelen beschikt, blijkt ieder oogenblik, wanneer men de verschillende bestuursinstellingen te Boma bezoekt. Zeker, dat heeft niet kunnen beletten, dat heel wat belangrijks tot stand kwam, en het zou waar onrecht zijn, geen hulde te brengen aan den vruchtbaren arbeid van hen, die er toe medewerkten. Maar 't zou een groote illusie zijn, te meenen, dat België na de inlijving alles zou kunnen laten, zooals het is, zonder het aantal ambtenaren te vermeerderen en veel geld, heel veel geld ten koste te leggen, om de kolonie tot ontwikkeling te brengen."

Voor de taak om zich daarmee in het bijzonder bezig te houden, is thans de heer Hilleputte de aangewezen man, die, naar de bladen mededeelen, met de nieuwe portefeuille van koloniën is belast.

* * *

Alcohol in West-Afrika.

We hebben al eens meer gewezen op het zonderlinge geval, dat men zich in Engeland zoo warm maakt over het opium-verbruik in China, Hongkong enzoovoort, terwijl er zoo goed als niets wordt gehoord, over de verwoestingen door den alcohol onder de negers in West-Afrika aangericht.

Weliswaar stelden de verschillende mogendheden, die in Afrika koloniën bezitten, behalve België, daar de snoode Leopold steeds den alcoholinvoer in den nu door hem aan België afgestanen souvereinen staat verbood, hooge rechten op den invoer, maar noemenswaardige vermindering van den invoer vloeide uit dien maatregel niet voort.

Er is dan ook wel eenig verschil.

Bij den opiumhandel zijn hoogstens eenige in de koloniën gevestigde Engelschen geïnteresseerd, terwijl de alcohol-exporteurs in Engeland zelf zitten en door braaf mee te janken over de Congo-gruwelen de aandacht van hun eigen winstgevend zaakje afleiden.

Het gevolg is, dat de quaestie in Engeland tot de vakbladen beperkt blijft, en dat geen enkel Engelsch dagblad zich bijzonder warm maakt over wat bisschop Tugwell tegen alcohol-invoer en verbruik in West-Afrika aanvoert. —

In de ,,African Mail" kwamen onlangs een paar brieven voor van bij de quaestie belanghebbenden. De heer Pickering Jones weerlegde de opmerkingen van den bisschop Tugwell betreffende de slechte qualiteit der spiritualiën met de verklaring, dat experts te Amsterdam in vijf jaren tijds driehonderd monsters van aan den handel op West-Afrika geleverde jenever hadden onderzocht en van uitstekende hoedadigheid bevonden.

De ,,African Mail" voerde hiertegen aan, dat de superioriteit der Hollandsche spiritualiën boven die van Duitsche afkomst onbetwistbaar was, en vond dat men nu ook moest overgaan tot een officieele analyse van het Duitsche product.

De tweede schrijver bekeek de zaak van verschillende kanten. Van koopmans-standpunt meende hij, dat spiritualiën, precies als katoentjes, koopwaar zijn en wat het mooiste is, bij den neger grif van de hand gedaan worden. Voordat zoo'n neger zich een nieuw kleedingstuk koopt, bedenkt hij zich nog wel eens, maar buiten z'n flesch jenever kan hij het nu eenmaal niet stellen. Katoentjes, snuisterijen, kunnen zelfs bij den neger wel eens uit de mode raken, maar jenever nooit, die lust ie altijd. Je hoeft nooit bang te zijn, dat je met je waar blijft zitten. 't Is zoo mooi als 't maar kan.

Deze schrijver, Th. Welsh, was echter toch nog zoo verstandig te begrijpen, dat het bestuur de zaak niet van 'n koopmans-standpunt kon bekijken, en meende, dat, indien werkelijk zooveel kwaad door den alcohol werd gesticht als beweerd werd, de opium-invoer niet langer mocht worden toegelaten.

Hiermee is de ,,African Mail" het nu eens, welk blad dan hoopt, dat het Colonial Office, de handelslieden (dus de geïnteresseerden bij het voortbestaan van den toestand), de reeders (idem), geneesheeren, zendelingen en inlandsche leden der lokale raden hun krachten samenspannen tot het eenige doel, om achter de waarheid te komen, door een onpartijdig, diepgaand onderzoek in te stellen!!!

* * *

Gele koorts op Martinique.

De heer Ivanès, lid van den Conseil Général van Martinique, schrijft over het optreden dezer ziekte in de kolonie het volgende:

De epidemie begon met slechts weinige slachtoffers te maken, doch allen, die er door werden aangetast, bezweken binnen 24 uren.

Onmiddellijk toen het bleek, dat men met een gele koorts-epidemie te doen had, werden maatregelen getroffen.

De gouverneur gelastte de ontruiming van de stad door de, tot verschillende diensten behoorende europeesche ambtenaren, aan wie de sanatoria van Balata, Colson, Adonis, Alma, Méville, Gros Morne en Morne Vert tijdelijk ter bewoning werden aangewezen.

Maar nu zich een geval van gele koorts in het sanatorium van Balata heeft voorgedaan, vraagt men zich af of het niet noodig zal wezen om er bijzondere vertrekken in te richten, geheel door ijzergaas afgesloten, en waar in geval van nood de Europeanen een toevlucht kunnen zoeken tegen de gele koorts. Er wordt zelfs aan gedacht een kleedingstuk uit te vinden voorzien van handschoenen en met een masker van ijzergaas toegerust, waarin men gerust de gevaren van de gele koorts zou kunnen trotseeren. Zoo'n kleedingstuk zou misschien wat hinderlijk wezen, maar kon toch in geen geval zoo hinderlijk zijn als het laatste costuum, dat van hout n.l., wanneer men in de doodkist wordt gelegd.

Het komt er maar op aan, zich tegen de steken van de *stegomya* te behoeden, die de ziektekiemen van den eenen mensch op den anderen overbrengt.

Een andere op Martinique genomen maatregel was om al'es op te ruimen, waar de muskieten een toevlucht konden vinden. In tropische streken bevatten de diepe, door de landkrabben gegraven goten water, dat uitnemend geschikt is voor de ontwikkeling der stegomya-larven. Hetzelfde geldt van de scherven van flesschen. Het bestuur gelastte alle scherven weg te nemen van de muren, waarop zij ingemetseld zijn om het overklimmen te beletten aan mogelijke dieven, wijl in die scherven het regenwater wordt opgevangen en bewaard, dat wederom geschikt is voor de ontkieming der zwarte eitjes van de stegomya.

In de engelsche koloniën leeft in de modderbeken en moerassen eene soort visch, die daar Million wordt genoemd, en werkelijk millioenen waard is.

De visch voedt zich namelijk bij voorkeur met muskietenlarven, zoodat het aanbeveling zou verdienen de Million ook in de wateren van Martinique aan te kweeken.

Ten slotte geeft de heer Ivanès den goeden raad om niet te wachten, tot een epidemie uitbreekt, maar te trachten deze te voorkomen.

* * *

kleine grauwe vogel, die dezen naam draagt naar het zachte geluid, dat hij maakt, en de Bawong zeide:

— Hoe verheug ik mij, Tjéda-tjéda, dat ik misschien allen nog redden kan... deze hofdame is wel een goed mensch!

Op dat oogenblik viel de schietspoel uit de handen van de hofdame, en daar de bamboevloer vele openingen had, gleed de spoel er doorheen en rolde onder het huis.

— Hoe jammer, dacht de hofdame, daar was ik nu bezig te werken, en zie, de spoel wordt mij uit de handen geslagen; misschien zal er wel een slaaf in den omtrek zijn, die haar mij brengen zal! Zij riep, maar er kwam geen slaaf; zij riep den naam van een paar slavinnen, maar ook die kwamen niet. Hoe kon het ook, allen hielpen immers bij het feestvieren? In plaats dat de hofdame nu even opstond en naar buiten ging om de spoel te halen, bleef zij lui zitten; och, zij was dat den laatsten tijd zoo gewend! Het was al mooi, dat zij even gewerkt had! O, als zij eens geweten had, dat op dit oogenblik het lot van allen in het huis van haar afhing, dan zou zij wel vlug de spoel gehaald hebben en de eene draad na den andere geweven hebben! Nu keek zij eens een der raampjes uit, om te onderzoeken of er werkelijk niemand in de buurt was, die haar zou willen helpen. Neen, er was niemand te zien; alles was natuurlijk vóór, kijkende naar bruid en bruidegom. Alleen liep er tusschen de struiken een groote witte magere hond, die kuilen krabde in de aarde. ,,Sst, voort!" wilde zij roepen, want de hond is immers een onrein en verachtelijk beest, en alleen goed voor de jacht of voor bewaking tegen dieven; maar zij bedacht zich: de hond zou wellicht de spoel terug kunnen brengen! Dus riep zij:

— Hond, hond, wil je mijn schietspoel, die onder het huis gevallen is, voor mij oprapen en hier brengen?

— Wel zeker, zeide de hond, met het allergrootste plezier, en hij liep snuffelend onder het huis, vond de spoel, hipte de trap op en gaf ze aan de hofdame, die zich niet schaamde van zulk een onrein dier een dienst aan te nemen...

Toen schreeuwde de Bawong, en de Tjéda-tjéda liet haar zacht geluid hooren...

— In een oogwenk werd alles donker, een vreeselijk gekraak deed zich hooren. De hofdame kon de schietspoel niet meer loslaten en de hond ook niet. Alles werd stijf en koud; zij en de hond en de spoel werden veranderd in een grijzen steen. De hofdame wilde schreeuwen, de hond wilde blaffen, maar hun mond was van steen, hun tong was van steen; de bruiloftsmuziek vóór zweeg, de menschen wilden gillen, maar konden niet; ze wilden vluchten, maar hun voeten zaten vast in den grond; ze wilden ademhalen, maar konden niet meer; want alles, tot de gouden spuwbakken toe, was tot steen geworden. Toen voelden zij zich wegzinken met het huis, dat vreeselijk hoog en lang werd en zich eindelijk als een steenen graf boven hen sloot. Alleen de deur, waar de hond door was gekomen, bleef open, en daardoor kwam wat licht binnen. Zonder een kreet, zonder een geluid waren al die menschen, de bruid en haar zoogmoeders, de mooie prins en zijn gevolg, de prinsessen en de oude vorst en vorstin, en al de dienstmaagden, die zoet gebak op zilveren schalen binnen brachten, verzonken in het steenen graf en zelf tot steen geworden... En als men in de grot komt — altijd na wat doepa (wierook) geofferd te hebben, anders is het gevaarlijk — dan ziet men nog het gezicht van den armen bruigom, met opengesperden mond, en de magere arm van een oude zoogmoeder en ook boven alles uit een groote uitgestrekte hand. Men zegt dat die van den ouden vorst is...... en, ... men zegt dat er nog leven onder dit grauwe grijze gesteente...... Eens heeft een man die door de grot heen ging, bij het fakkellicht een paar oogen zien glinsteren."

Conscriptie in Algiers.

We hebben hier al eens meegedee.d, dat men in Frankrijk plannen koesterde om de conscriptie in Algiers in te voeren, of ten minste dit denkbeeld in overweging heeft genomen.

Blijkbaar heeft de inlandsche bevolking van Algiers, door tusschenkomst van lieden, die er al weer handig gebruik van maakten om er een geheel verkeerde voorstelling aan te geven, daarvan de lucht gekregen.

Te Rovigo in Algiers hebben de inlanders van den omtrek zich naar den maire van het plaatsje begeven, om te vragen, of het waar was dat hun zonen onder de wapenen zouden worden geroepen om tegen de Marokkanen te vechten.

Hun is beduid, dat zulks niet in de bedoeling lag.

Toch schijnt er iets van conscriptie in de lucht te zitten.

De rapporteur van het budget van oorlog in Frankrijk, Messimy, die sterk ijvert voor een algerijnsch contingent, dat de plaats zou moeten innemen van de 500000 ontbrekende vrijwilligers bij het fransche leger, deelt mede, dat men de mogelijkheid overweegt, om evenals in Tunis, een beroep te doen op een klein deel van de inlandsche jeugd in Algiers.

De europeesche kolonisten moeten van zoo'n maatregel niet veel hebben, daar het veel zou hebben van gelijkstelling der inlanders met Europeanen, maar de heer Messimy verzekert, dat zulks niet in de bedoeling ligt.

Ook het feit, dat aan gewezen inlandsche militairen de voorkeur voor sommige betrekkingen zou worden verleend, was verkeerd uitgelegd. Er worden nu reeds verschillende betrekkingen door inlanders bekleed, en het ligt in de bedoeling voor deze betrekkingen de voorkeur te geven aan gewezen inlandsche militairen.

Oost- en West-Indisch litteratuur overzicht.

Het Huis Oud en Nieuw.

Eerst thans kregen wij in handen een overdruk uit aflevering 6 (jaargang 1908) van dit tijdschrift over *Javaansche schaduwbeelden*, door *J. A. Loebèr Jun.*, die het artikel kwistig deed versieren met verschillende wajangfiguren deels naar teekeningen van hemzelven, deels naar figuren in het bezit van „Boeatan", den Haag.

De heer Loebèr is overtuigd, dat deze wajang-poppen — schimmenbeelden — tot een der mooiste uitingen van oud-Javaansch vernuft en smaak behooren, en tracht zijn lezers dit duidelijk te maken. De bekende bondige uiting: „De vorm der poppen is hoogst gedrochtelijk" moest nu eindelijk eens voorgoed worden verbannen. Bij het Europeesche schimmenspel kan volgens schr. met recht worden gesproken van wanstaltige, grillige en gedrochtelijke vormen. Maar niet bij den Javaanschen Wajang! In dit Oostersch schimmenspel heeft de Javaan een eigen ras van wezens geschapen, die aan dit ondermaansche herinneren, maar meer ook niet! Het is een eigen mystieke wereld geworden, geheimzinnig van karakter, fantastisch in stijl.

Stijl en karakter zit, prachtig uitgesproken, in dit Wajang ras! Als men eenmaal een Wajangfiguur gezien heeft, kent men ze voorgoed, d. w. z., men kan de uiterlijke verwantschap zonder aarzelen herkennen. Ze zijn zoo markant in wezen, dat men niet twijfelen kan, en met recht mag spreken van een ras, een mystiek ras.

De heer Loebèr eindigt zijn interessante beschouwing aldus: „Niet alleen als kunst, doch ook kunsthistorisch is de Javaansche Wajang van zeer groot belang. Maar vooral als meesterlijke uiting van artistiek vernuft mag voor dit Wajanspel uit het land der mooie batikkunst met recht meerdere aandacht gevraagd worden."

* * *

Weekblad voor Indië. No. 16.

D. R. schrijft in dit Nr. een uitvoerig opstel over: Een tochtje naar Kangean en omliggende eilanden (van tal van fraaie illustraties voorzien). Gelijk onze lezers weten bevindt zich de weinig bezochte Kangean-archipel ten oosten van Madoera en ten noorden van Lombok-Soembawa. De schr. roemt zeer het natuurschoon dezer eilanden; onder meer bezocht hij den goewa konnèng, een grot, die in haar langste richting misschien 300 à 400 Meter lang zal zijn. „Hij heeft verschillende in- of wil men liever uitgangen, elk op zichzelf een grot of onderaardsche gang, en alle uitkomende op een centrale hal, waar de wanden zich verwijden en ook het gewelf hooger wordt. De bodem in de grot is merkwaardigerwijze droog en bestond uit vermoedelijk door regens binnengespoelde aarde."

„De Inlanders, opmerkende, dat die grot steeds door Europeanen wordt bezocht, zijn dadelijk klaar geweest met hunne conclusie: in die grot huist de geest van den blanke, dus komt elke Europeaan, die Kangean bezoekt, zijn hulde brengen aan dien geest."

Over den bloementuin in Indië geeft de heer *Dingeman Scott* in het Weekbl. voor Indië nu en dan zeer nuttige wenken; thans beschrijft hij de Callistephus Sinensis, een sieraad voor elken tuin, afwisselend in kleuren tusschen het zuiverste wit, het vurigste karmijnrood en het donkerste violet.

Van de overige artikelen noemen we nog Indrukken van den Dag, door Corax. — Indische omtrekken, door Henri Borel. — Een godsgezicht in Mori (Midden-Celebes). — De Hollanders aan de Malebaarkust (vervolg), door Maurits Wagenvoort, en Ranker's don Juan-serenade, O.-I. militair verhaal, door Creusesol (slot).

* * *

De Indische Mercuur.

Het nummer van 8 September bevat de volgende bijdragen: Pensioenen voor geëmployeerden bij de Java Suikerindustrie, door H. C. Prinsen Geerligs. — De met suikerriet beplante oppervlakte van Java. — De suikerproductie der verschillende residenties van Java. — De in- en uitvoer van tabak in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — De verdeeling van den Cuba-tabaksoogst in het jaar 1907—1908. — De begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1909. — De begrooting van Suriname voor 1909. — Gouvernements-rubberonderneming in Suriname. — Algemeene Vergadering van den Preanger Kinabond op den 4en Augustus te Bandoeng. — Djatihout voor meubelindustrie. — De muntzuivering in Nederlandsch-Indië. — De vervaardiging van stroohoeden. — De Britsch-Indische zijde-industrie uit afval. — Vooruitzichten voor petroleumbronnen-exploitatie in Britsch-Indië. — De bacovencultuur in Costa Rica uit een handelsoogpunt. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen. — En de overige wekelijksche rubrieken.

* * *

Nog eens: de wetsontwerpen tot toekenning van meer zelfstandigheid aan Nederlandsch-Indië is de titel van een zoo juist verschenen brochure van den heer **L. A. Martens**, oud-president van de Algemeene Rekenkamer in Nederl.-Indië. ('s-Gravenhage, M. van der Beek's boekhandel).

Wij behoeven de ideeën van den heer Martens, uitgewerkt in deze en vorige brochures, niet nader te beschouwen, omdat wij ze van algemeene bekendheid achten. De schrijver verwacht ditmaal, dat zijne opmerkingen niet te ongeschikter ure verschijnen; juist aan den vóóravond van de openbare behandeling van bedoelde wetsontwerpen. En besluit hij: „Mogen de debatten blijk geven van den oprechten wil en de zuivere bedoeling om het in menig opzicht nog zoo achterlijk gehouden Indië voor uit te brengen en daartoe principieele beslissingen uitlokken, die leiden kunnen tot verruiming van het gebied, waarop Ned.-Indië zich zelfstandig en vrij ontwikkelen en zich steeds dieper doordringen kan van het besef, van verantwoordelijkheid, voortvloeiende uit eventueel medezeggenschap van het intellectueel deel der gemeenschap in het maken van voorschriften en uit den invloed, die het daardoor verkrijgt op Regeerings- en Bestuursorganen en op het openbare leven der gemeenschap."

* * *

Inspectie van den Landbouw in West-Indië. *Verslag over het jaar 1907. Augustus 1908.* Paramaribo, J. M. Oliveira.

Het voor ons liggende verslag van den Inspecteur van den Landbouw in West-Indië, dr. C. J. J. van Hall, overtreft dat van vorige jaren in belangrijkheid verre, waartoe natuurlijk niet weinig bijdraagt de omstandigheid, dat deze zoo nuttige instelling in onze West-Indische bezittingen gaandeweg wordt uitgebreid.

Het verslag bevat mededeelingen over: I. Organisatie en personeel. II. Publicaties en voordrachten; III. het Landbouwproefstation; IV. den Cultuurtuin; V. het Landbouwonderwijs; VI. Gouvernements-bacovecultuur; VII. Jaarverslag van den Landbouwkundige in Curaçao (W. Versluijs); VIII. den Meteorologischen dienst. Benevens de navolgende Bijlagen: A. Zaden en planten ontvangen door den Cultuurtuin in 1907; B. Zaden en planten, verstrekt door den Cultuurtuin in 1907; C. Bepalingen volgens welke premies worden verstrekt aan de kleine landbouwers; D. Contract gesloten tusschen het koloniaal Gouvernement en de United Fruit Company (betreffende den uitvoer der voor den handel geschikte bacoven, bananen of pisangs, hoe men ze noemen wil); E. Voorwaarden, waaronder voorschotten door het Bestuur van de Kolonie Curaçao kunnen worden verleend ter bevordering van de divi-divicultuur; G. Verbeterblad, behoorende bij het overzicht der Meteorologische waarnemingen.

Verschillende dezer hoofdstukken en bijlagen bieden ruimschoots stof tot bespreking, doch daarvoor zouden wij op zijn minst genomen een geheel nummer van het Koloniaal Weekblad tot onze beschikking moeten hebben.

* * *

Globus. 3 September 1908.

Het geheimzinnige Sneeuwgebergte op Nederlandsch-Nieuw-Guinea begint meer en meer de aandacht te trekken, ook in het buitenland. Men weet, dat de Deen Mikkelsen zal beproeven om het gebergte te bereiken — hij komt deze maand in Nederland, teneinde zich van een en ander op de hoogte te stellen en ook zich eenigszins met onze taal vertrouwd te maken — (intusschen hopen wij, dat de eer der eerste betreding of bestijging van dat Sneeuwgebergte ten slotte toch voor een Nederlander is weggelegd); en nu vestigt *Dr. A. B. Mijer* — die zelf geen vreemdeling is op Nieuw-Guinea — in het Duitsche tijdschrift „Globus" eveneens de aandacht op „*Die Schneegeberge Neuguineas*. Zijne mededeelingen bevatten voor ons uit den aard der zaak weinig bijzonders, omdat hij ze put in hoofdzaak uit Bulletin No. 57 (het 7e der Zuid-Nieuw-Guinea-expeditie van Mr. H. A. Lorentz) der Maatschappij tot bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Nederlandsche koloniën.

* * *

Het Recht in Nederlandsch-Indië.

Belangstellenden maken wij attent op eene verhandeling in de Nos. 1—4 van Deel 91 (1908) van het Recht van den dirigeerend apotheker 1ste klasse, *H. B. Cayaux*, getiteld: *Gerechtelijk-scheikundige onderzoekingen in Nederlandsch-Indië.*

* * *

De Cultuurgids.

Met den nieuwen jaargang 1908—1909 heeft de Cultuurgids wederom een heele verandering ondergaan; er zal getracht worden om van de Cultuurgids te maken een landbouwkundig tijdschrift voor alle tropische Berg- en Laagland Cultures (met uitzondering van de suikercultuur, omdat daarvoor een uitmuntend speciaal orgaan bestaat, conform aan de werkzaamheden van het Algemeen Proefstation). Het tijdschrift verschijnt thans ook — tot onzen spijt kunnen wij dezen maatregel niet toejuichen — evenals het Archief voor de Java-Suikerindustrie, in twee afzonderlijke gedeelten, nl. het Eerste gedeelte (hoofdzakelijk met economisch-commercieelen inhoud), den 1en en den 15den van elke maand; en het Tweede gedeelte (uitsluitend met technisch-wetenschappelijken inhoud), dat op den 15en van elke maand uitkomt.

In dat zgn. Eerste gedeelte vonden wij onder meer eenige zeer interessante beschouwingen van Mr. A. Paets tot Gansoijen, getiteld: Eenige opmerkingen naar aanleiding van de afdeelingsverslagen over de uitkomsten der onderzoekingen van de mindere welvaart, voor zoover betreft Landbouw, Handel en Nijverheid, in verband tot andere cultures dan de Suikercultuur (Nos. 1—3); en Eenige cijfers over Java-tabak (Nos. 4—5.)

* * *

Allgemeine Missions-Zeitschrift.

Het September-nummer bevat het vervolg der studie van den zendeling H. Sundermann over: Religiöse Anschauungen und Gebräuche der heidnischen Dajakken auf Borneo, terwijl het zendingstijdschrift:

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t/m. 19 Augustus '08.
Het Bat. Nieuwsblad idem.
Het Nieuws v/d. Dag v. Ned.-Indië idem.
Het Soer. Handelsblad t/m. 17 Augustus '08.
De Sumatrapost t/m. 19 Augustus '08.
De Sumatrabode t/m. 14 Augustus '08.
De Padanger t/m. 13 Augustus '08.
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m. no. 1663.
Suriname. Koloniaal Nieuws- en Advertentieblad t/m. no. 65.
De Curaçaosche Courant no. 31 t/m. 33.
Ned.-Ind. Effectenblad no. 63—64.
De Indische Mercuur no. 37.
Deutsche Kolonial Zeitung no. 36 en 37.
Damesweekblad voor Indië no. 4 en 5.
Exportblad no. 737.
Cultura, afl. Augustus en September.
La Quinzaine Coloniale no. 11.
Weekblad voor Indië no. 15 en 16.
Het onderwijs no. 30 en 31.
De Stem van Indië 31 en 32.
Neerlandia no. 8.
Ons volksbestaan no. 7.
Jaarverslag Kamer van Koophandel te Makassar.
Tijdschrift Maatschappij van Nijverheid, afl. Augustus.
Archief v/d. Java Suikerindustrie no. 7.
Idem Bijblad afl. 26 t/m. 32.

INGEZONDEN.

Breda, 12 Sept. 1908.

Aan
de Redactie-Commissie van het Kol. Weekblad, te Den Haag.

Naar aanleiding van een door mij in het dagblad *De Tijd* geplaatst opstel over de belangstelling in de openbare zaak in Indië in verband met de gemeenteraadsverkiezingen aldaar, waarvan een uittreksel plaatsing vond onder de rubriek „Perskroniek" van het Koloniaal Weekblad van 10 Sept. jl., schreef uwe commissie de volgende opmerking:

„In deze beschouwingen is zeker wel iets waar; maar overdrijft W. H. B. niet schromelijk? Om maar één ding te noemen: Wie bij voorbeeld heeft hem verteld, dat de decentralisatie van bestuur ook een fiasco zou zijn geweest, indien daarmede decentralisatie van financiën gepaard ware gegaan? O. i. moest, voordat W. H. B. zoo boud mag spreken, daarmede eerst eens een proef genomen worden. Wie weet, of de algemeene belangstelling dan niet komen zou."

Deze opmerking heeft mij eenigszins verwonderd, dewijl het aangehaalde bewijs voor mijne „schromelijke" overdrijving slechts de ruggesteun is van mijne bewering.

Immers ik schreef — uwe commissie drukte het ook af:

„Decentralisatie van bestuur zou niettemin goed kunnen werken als stelsel, indien daarmede gepaard ging decentralisatie van financiën. Doch ook dàt niet. Evenals vroeger putten de gemeenten hare inkomsten voor de gemeentelijke uitgaven uit de Algemeene Kas. De gemeentelijke ambtenaren" enz.

Duidelijker kan het m. i. niet gezegd worden. Hoe uwe commissie uit deze woorden de tegenovergestelde bedoeling halen kan, is mij niet recht duidelijk. *Au fond* hebben dus uwe commissie en ik juist dezelfde meening; doch ik vrees, dat bij verwezenlijking van het denkbeeld: decentralisatie van financiën, wat beteekent: het dieper in den zak tasten der belastingbetalers, deze hunne geforceerde belangstelling in de openbare zaak wel wat duur zullen moeten betalen. Toch hoop ik, dat deze te eeniger tijd komt, omdat ik verwacht, dat *alléén langs dezen weg* de belangstelling *in de gemeentelijke zaken* geleidelijk zal worden verhoogd.

U dankend voor de verleende plaatsruimte,

Achtend, Uw dw. dnr.:
W. H. B.

Officiëele Berichten,

Uit de Javasche Courant van 14 Aug. 1908. No. 65.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: wegens langdurigen dienst, een jaar verlof naar Europa aan den secretaris van het Dep. van Landbouw J. G. Hoekman; wegens ziekte een jaar aan den ass.-resident J. H. Morbeck; den controleur A. Doornik, en den onderwijzer 2e kl. A. Ring.

Ontslagen: de klerk bij de S.S. op Java, K. H. Bekker; op verzoek eervol, de klerk bij het post- en tel. kantoor te Weltevreden, Mejuffr. J. E. Dronkers.

Benoemd: tot griffier van de landraden te Poerwokerto en Poerbolinggo, R. Th. Kouthoofd; van den landraad te Sidoardjo, A. J. Sante; tot lid van den gemeenteraad van Tegal, Soemo Dirdjo, patih van Tegal; van Kediri, Djie Djwan Hien, luitenant der Chineezen; tot adspirant-ingenieur bij den post- en tel. dienst, C. J. de Groot.

Belast met de waarneming der betrekking van opzichter B. O. W., A. Ch. Leyder Havenstroom.

Benoemd: tot leeraar H. B. S. te Soerabaja, K. H. Corporaal, van verlof terugverwacht; tot predikant te Semarang Th. N. Crousaz; te Probolinggo, J. M. Coops; tot machinist bij de zoutfabrieken op Madoera, H. R. W. van Hamel.

Ontslagen: eervol uit zijn betrekking, de wedono van Rantja, Raden Mangkoewinata; op verzoek eervol uit 's lands dienst, de ass.-wedono van Banjoeanget, Kiahi Setjowidjojo, de ass.-wedono van Tjikoeloer, Raden Djaja di Wiria; het larashoofd van Soelitaier (res. Padangsche Bovenlanden), Si Limin galar Datoe Radja Mansoer; de wedono van Tangerang, Abdul Madjied.

Benoemd: tot wedono van Tangerang, Nawien; tot controleur in de res. Menado, J. L. Terlaak.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa, aan den kapitein-kwartiermeester K. Musch; id. aan den 2en luitenant der inf. G. J. C. Verhoeven; twee jaar aan den kapitein-kwartiermeester J. van Pienbroek.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de officier van gezondheid 2e kl., Dr. I. Ganon.

Overgeplaatst: bij het wapen der inf., de kapitein van den generalen staf I. H. Schutstal van Woudenberg; bij den generalen staf, de kap. der inf. H. A. Kooij.

Bevorderd: tot dirig. off. van gezondheid 1e kl., Dr. S. Monnikendam; tot id. 2e kl., Dr. I. A. H. Rijkebusch.

Uit de Javasche Courant van 18 Aug. 1908. No. 66.

Dit nummer bevat de ordonnantiën, waarbij het is verboden nieuwe verkleinde Straits-dollars en de daarbij behoorende pasmunt in het op den vasten wal van Sumatra gelegen gedeelte der residentie Riouw en Onderhoorigheden in te voeren; zoomede de ordonnantie, beoogende aan den omloop van zilveren muntspeciën, bekend onder den naam van dollar, alsmede van dollarpasmunt in genoemd gewest-gedeelte, een einde te maken.

En eindelijk een ordonnantie, regelend den aard en den duur der persoonlijke diensten, waartoe de mannelijke Inlandsche bevolking in de afdeeling Groot-Atjeh van het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden verplicht is, zoomede de gevallen, waarin, benevens de wijzen en voorwaarden, waarop die diensten worden gevorderd.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: wegens ziekte, eervol, de stationschef 1e kl. S.S. op Java, H. J. Sahuwat; op verzoek eervol, de opzichter 1e kl., H. J. Broekens; de mantri voor den opiumverkoop te Sidoardjo, Mas Kertodipoero; te Redjasa, Raden Padmokoesoemo.

Gesteld: ter beschikking van den voorzitter der landraden te Kedin en Ngandjoek, Mr. E. Fj R. A. Nierstrasz.

Belast: met de waarneming der betrekking van posthouder der afd. Groot- en Noord-Natoena-eilanden H. B. J. Kerkhoff; der afd. Zuid-Natoena, L. W. Visser.

Benoemd: tot onderwijzer 1e kl., D. de Boer; tot lid van den gemeenteraad van Soerabaja, L. C. H. Derx; van Padang, Mr. H. V. Monsanto; tot directeur der opleidingsschool te Probolinggo, P. de Nes; tot 2en onderwijzer bij de kweekschool te Amboina, W. Molenaar; tot administrateur bij het gouv.-pandhuis te Kertosono, R. Rappard; tot landbouwadviseur van het gouv. Atjeh en Onderh., J. H. Heijl; tot lid van den gewestelijken raad van Kediri, P. Teljer; tot lid van den gemeenteraad van Cheribon, Mas Krama Prawira; tot hoofdingenieur der 1e klasse, P. Th. L. Grinwis Plaat en W. Elenbaas; tot id. 2e kl. J. Th. P. J. Straatman en B. M. Blijdenstein, de laatste tijdelijk.

Ontslagen: op verzoek eervol, de panghoeloekapala van Soengei Naning (res. Pad. Bovenl.) Si Djantang galar Datoe Djoendjoeng.

Benoemd: tot patih van het regentschap Pemalang, Raden Soerio di Poetro; van Pekalongan, Mas Tirtotenojo; tot wedono van Keloengwoeni, Raden Poerwo Soedirdjo; tot onderwijzeres 2e kl., Mevrouw S. M. Taunaij; tot hulponderwijzeres, Mej. J. J. C. Reuvekamp Gille.

Militair Departement.

Overgeplaatst: naar Batavia de majoor-intendant te Padang, J. W. H. Roeder; naar Padang, de majoor-intendant J. B. Plas; naar Amboina, de 1e luit. der genie, A. Pasteur; naar Soerabaja, de majoor der artillerie J. B. Doijer.

Geplaatst: te Batavia, de luit.-kolonel der artillerie T. A. de Neve en de luit.-kolonel der artillerie G. Engelberts.

Overgeplaatst: naar Malang, de 2e luit. R. E. P. Maier; naar Tjimahi, de kapitein A. Ruijsch; naar Palembang, de kapitein A. J. F. Wolff; naar West-Borneo, P. W. A. Meijer; naar Semarang, de kapitein L. Swaab; naar Atjeh, de kapitein M. Engers.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip Tabanan; gezagvoerder H. le Clercq; van Rotterdam naar N.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: J. L. E. Franssen; A. A. D. Bouwhof; A. T. Molenaar; mevrouw G. J. Bonk—de Jongh en k; Th. C. Rappard met echtg. en k; mej. J. G. G. Beddigs; mevrouw C. L. A. Paulen—Hoeve; W. H. Rijnders; mevrouw wed. A. A. Rip—Detmer en z; J. Keur; G. Zwalje; J. A. Erelts en echtg; J. Bakker; mevrouw A. Zürcher—Schoonbeek; N. van Zanten; W. H. Keijzer; W. J. van den Broek; S. Mellema; A. C. Hoogerwerff; E. Adrian; G. Weppelink; benevens een detachement suppletietroepen;

naar Southampton: H. H. Niemeijer; D. H. Botje; mej. J. Liesen;

naar Lissabon: C. 't Hoen;

naar Marseille: V. Ciccolini met echtg. en 2 k. en dienstbode;

te Southampton zullen zich inschepen: naar Marseille: Mr. en Mrs. Nicholson;

te Marseille zullen zich inschepen: Jhr. N. J. Westpalm van Hoorn van Burgh en echtgen.; H. Kolb Bernard; J. Saint Girons; P. G. Jansen en echtg; E. J. Veenendaal; H. J. H. van Strieland; L. G. Eggink en echtg; L. M. J. Gregory en echtg; H. Kraijer van Aalst en echtg; H. W. M. Dusseldorp en echtg; M. Birkhoff en echtg; mevr. R. H. van der Zee—Offerhaus; A. A. Marcks en echtg; A. A. Gobius; W. van Voss; F. H. H. Moquette; mevrouw Carp—Spanjaard en 3 k; mej. A. de Groot; H. Bellers met echtg. en 4 k; W. Haaxman en echtg; L. A. Verhagen met echtg. en k; J. C. van der Meer Mohr; L. Aalders; Van der Burg;

naar Port-Saïd: R. Neil; F. Mignot en echtg.; S. Plimkett;

te Port-Saïd zal zich inschepen: B. M. A. Carp.

* * *

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem III; gezagvoerder J. Barents; van West-Indië naar Amsterdam.

Mej. N. Reiche; F. P. Schuitemaker; J. L. van den Winkel; mevr. M. van Gulpen Boekhoudt; A. Lückner en echtg; E. Heineken en echtg; Ch. Terciaves; F. Greiner; M. de Groot; A. van Dam; *eerw. heer J. B. Leben; J. van de Meijde; J. Jansen; R. F. K. Schultze; B. M. Koster;

* gemerkt, gedebarkeerd te Havre.

* * *

Passagiers van het s.s. Goentoer; kapitein P. de Boer; vertrok 20 Aug. 1908 van Batavia.

M. J. Woortman Spandaw met echtg; J. T. A. de Rooy; J. J. Benjamin; W. K. van der Gronden; I. van Pienbroek met echtg; mevrouw J. C. Wächter—Rohlof met k; L. R. Molenaar m. echtg; B. Bokma de Boer met echtg. en 3 k; jongeheeren C. en F. H. Hönig; J. D. Vader en echtg; mevr. L. J. Westpalm van Hoorn van Burgh—Deibert; mej. A. Lopadu; mevr. M. P. Walput met k; P. A. F. Blom met echtg. en 2 k; mej. Thérèse Pott; J. Massee; A. de Thoreij; mevr. J. F. L. J. Humme—Bresser met 2 k; H. de Ruffo Bonneval met echtg; mevr. wed. C. le Grand—Burgaud; F. A. Folkersma met echtg. en 2 k; J. F. M. Willems; J. C. A. ter Beek; A. de Weerd; Liem Ging Ing; A. J. Roelofs; C. A. A. A. Pierart; W. Mantanau; J. A. M. H. Naethuijs; P. M. Ego; M. Wels; F. Cï A. Ansdem Rahmen; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

te Padang embarkeert: S. H. de Granada;

naar Padang vertrekken mevrouw De Boer; P. Baumer; G. H. M. Vierling.